visat.

Tardor 2016

Què comporta traduir?

Ramon Farrés

Hi ha moltes i molt diverses maneres de contestar aquesta pregunta, però jo n'he triat una que no és ni de bon tros la més previsible: traduir també comporta, almenys per a mi, enamorar-se. Ho confesso: sóc un traductor enamoradís; sempre –o quasi sempre– acabo enamorant-me de l'obra que tradueixo, al marge de les virtuts objectives del text en qüestió. Suposo que em passa com a les mares quan veuen el fill després de tants mesos de gestació: no poden evitar creure que aquella és la criatura més preciosa que mai hagin vist. La traducció també és un procés de gestació llarg i difícil, amb moments d'il·lusió i de desànim, i, quan finalment tenim al davant el resultat de tots els nostres esforços en forma de llibre, de bon grat l'estrenyeríem entre els braços si un sentiment difús de pudor no ens ho impedís.

Aquest enamorament de l'obra que tradueixo es produeix de maneres diverses, i normalment requereix un cert temps. Però de la *Correspondència amb Goethe*, de Bettine von Arnim, me'n vaig enamorar a l'acte. A això hi va contribuir sens dubte el fet que es tracti del llibre d'una dona enamorada que escriu cartes d'amor. Bettine von Arnim –que quan va redactar aquestes cartes encara es deia Bettine Brentano– era una noia pertanyent a una família burgesa de Frankfurt que es va enamorar perdudament de Johann Wolfgang von Goethe, que ja era un poeta consagrat que s'acostava a la seixantena i vivia retirat a Weimar amb la seva dona i el seu fill. Però això per a Bettine no comportava cap problema, perquè ella s'havia enamorat del poeta, més que no pas de l'home, i és al poeta que adreça les cartes. Unes cartes que expressen en primer lloc amor incondicional, però que no s'acontenten només amb això: Bettine hi aboca també tot el que veu i sent i experimenta, de manera que el llibre acaba sent un fresc molt viu de l'època daurada de la cultura alemanya, amb «actors secundaris» tan il·lustres com Ludwig van Beethoven o Madame de Staël. I el que és més

important: totes les anècdotes que ens hi explica, els paisatges que ens hi descriu, les reflexions que hi fa, estan escrits amb una sensibilitat extraordinària que dóna a aquest epistolari un aire sublim que se'ns emporta.

Ara bé, enamorar-se del llibre que tradueixes no significa actuar arrauxadament, com ho fan de vegades els enamorats. Al contrari; en aquest camp l'enamorament accentua encara més el rigor i la minuciositat propis de l'ofici de traduir, justament per ser tan fidel com es pugui a l'obra de la qual t'has enamorat. «Fidelitat» és un terme que no està gaire de moda en el camp de la traducció –com em temo que tampoc no ho està gaire en el camp de les relacions afectives–, però per a mi continua sent el motor principal que m'orienta la feina com a traductor. Perquè, si t'enamores d'un ésser –en aquest cas d'un text literari–, per quin motiu no has de voler preservar-ne al màxim les qualitats extraordinàries? Hi ha qui posa en dubte la fidelitat al text original perquè la contraposa al servei al lector. Però si el lector no és capaç de valorar com cal el text tal com és, potser és que no n'és digne, d'aquest text...

En el cas de la *Correspondència amb Goethe*, de Bettine von Arnim, aquest treball rigorós i minuciós a què em referia s'ha ampliat amb la tasca de documentació que era necessària per poder escriure una introducció i unes notes que situessin el lector en el context historicogeogràfic de l'obra. D'aquesta manera, entre altres coses, vaig poder resseguir els itineraris de Bettine per la vall del Rin, tan meravellosament descrits en les seves cartes, i no em vaig poder estar, un cop acabada la feina, d'anar-los a veure físicament, com l'enamorat que, un cop desapareguda la persona que era objecte del seu enamorament, visita els llocs que va freqüentar per sentir-ne la presència. Ni que sigui al cap de 200 anys.